Kozina, Ana. 2026. »Predgovor.«
V *Pozitivni razvoj učiteljic in učiteljev*, ur. Ana Kozina, 9–11. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Založba Pedagoškega inštituta.
https://www.doi.org/10.32320/978-961-270-414-8.9-11

BY-NC-SA
© Ana Kozina, 2026

Predgovor

Ana Kozina, Pedagoški inštitut

Izobraževalni sistemi v Evropi izpostavljajo številne izzive, povezane s poklicnimi potmi učiteljev_ic, med drugim so to pomanjkanje učiteljev_ic, staranje učiteljske populacije, pomanjkanje študentov_k, vpisanih v pedagoške programe, visoka stopnja osipa v poklicu ter naraščanje ravni stresa in izgorelosti. Problem, ki je že nekaj časa pereč v Evropi, je v zadnjem obdobju postal aktualen tudi v Sloveniji.

Pri reševanju družbene potrebe po zaposlovanju in ohranjanju visokomotiviranih učiteljev_ic v sistemu vzgoje in izobraževanja je ključno prepoznavanje in razumevanje mehanizmov njihovega pozitivnega razvoja ter kontinuirana sistemska podpora spodbujanja pozitivnega razvoja. Glede na zaznane družbene potrebe v slovenskem prostoru je bil oblikovan inovativni *Model pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev,* ki ga večavtorska monografija postavlja v ospredje in ga empirično preverja na vzorcu slovenskih učiteljev_ic. *Model pozitivnega razvoja učiteljev in učiteljic* predstavlja preplet notranjih dejavnikov (notranji viri: čustva, kognicija in motivacija) in zunanjih dejavnikov (zunanji viri: na ravni sistema → politike in programi, sistem vrednot in prepričanj; na ravni šole → stil vodenja, šolska kultura, dejavniki na ravni razreda), ki vodijo k bolj pozitivnim (zadovoljstvo pri delu) in manj negativnim izidom (izgorelost) ter je mediiran s pozitivnimi odnosi učiteljev_ic z učenci_kami, sodelavci_kami in vodstvom šole. V monografiji analiziramo procese in mehanizme, ki spodbujajo pozitivni razvoj učiteljev_ic v različnih fazah njihovega poklicnega razvoja med šolskim letom,

z uporabo večmetodnega pristopa. Uporaba kvantitativnih in kvalitativnih pristopov omogoča poglobljeno preverjanje modela kot kombinacije pristopov od zgoraj navzdol (teoretična zasnova modela) in od spodaj navzgor (izkušnje učiteljev_ic).

Monografija skozi enajst poglavij odstira kompleksnost mehanizmov podpore pozitivnemu razvoju učiteljev_ic. Uvodoma Urška Štremfel v poglavju *Sodobni izzivi in institucionalni okvir pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev v Sloveniji* (1. poglavje) predstavi sodobne izzive in obstoječi institucionalni okvir pozitivnega razvoja učiteljev_ic v Sloveniji skupaj z evropskimi usmeritvami ter (javno)političnimi usmeritvami za prihodnost. Razumevanje pozitivnega razvoja učiteljev_ic namreč temelji na konceptualnem okviru, ki učiteljski poklic obravnava kot razvojni proces, ki ga pomembno sooblikujejo sistemska ureditev, institucionalni pogoji in širši družbeni kontekst. Poglavje na en način predstavi izhodišča razvoja *Modela pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev* ter na drug način njegovo umeščanje na raven politike in prakse. Metodološko osnovo preverjanja *Modela pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev* opiše Tina Pivec v poglavju *Raziskovalni projekt Modela pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev* (2. poglavje). Poglavje natančno opiše večmetodni pristop s kombinacijo vzdolžnega, presečnega in intervencijskega raziskovalnega načrta s poudarkom na spremljanju učiteljev_ic skozi njihov karierni razvoj. Sledita dve poglavji, ki evalvirata *Model pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev*, vsako s svojega metodološkega kota. Najprej Ana Kozina v poglavju *Model pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev: kvantitativni pristop* (3. poglavje) predstavi kvantitativno evalvacijo modela, nato Janja Usenik v poglavju *Model pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev: kvalitativni pristop* (4. poglavje) nadaljuje s kvalitativno evalvacijo modela. Analizam celotnega modela *Modela pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev* sledijo poglobljene analize njegovih delov. Najprej Tina Pivec v poglavju *Notranji viri kot napovedniki izgorelosti, zadovoljstva z delom in pozitivnega razvoja učiteljev in učiteljic* (5. poglavje) analizira vlogo notranjih virov pri podpori pozitivnemu razvoju učiteljev_ic, nato pa Ana Mlekuž v poglavju *Zunanji viri kot napovedniki izgorelosti in zadovoljstva z delom* (6. poglavje) analizira vlogo zunanjih virov pri podpori pozitivnemu razvoju učiteljev_ic. Katja Košir v poglavju *Odnosi z učenci, učenkami, sodelavci, sodelavkami in vodstvom kot napovedniki izgorelosti in zadovoljstva z delom* (7. poglavje) vzame pod drobnogled odnose in njihovo podporno vlogo pri pozitivnem razvoju učiteljev_ic. Dodatno metodološki okvir raziskave omogoča analize trendov v obdobju enega

šolskega leta, ki so podrobneje predstavljene v poglavju Ane Kozina z naslovom *Spremembe v pozitivnem razvoju učiteljic in učiteljev med šolskim letom* (8. poglavje), in analize prehoda oziroma pozitivnega razvoja učiteljev_ic skozi kariero, kar je zajeto v poglavju Tine Vršnik Perše *Profesionalni razvoj učiteljev in učiteljic skozi karierne stopnje: vloga notranjih in zunanjih dejavnikov* (9. poglavje). Ker se potrebe učiteljev_ic razlikujejo glede na posamezne faze njihove poklicne kariere, je pogled skozi karierne stopnje pri razumevanju mehanizmov pozitivnega razvoja učiteljev_ic še posebej dragocen. Čeprav so izzivi, ki prispevajo k stresu in izgorelosti, prisotni v vseh kariernih obdobjih, lahko razlike med posameznimi stopnjami vodijo do specifičnih mehanizmov, ki oblikujejo pozitivni razvoj učiteljev_ic in njihovo odločitev za vztrajanje v poklicu. Podpora skozi intervencijo pozitivnega razvoja je predstavljena v poglavju Klaudije Šterman Ivančič *Učinki intervencijskega programa Modela pozitivnega razvoja učiteljic in učiteljev na notranje vire, izgorelost in zadovoljstvo z delom učiteljic in učiteljev na začetku karierne poti* (10. poglavje). Monografijo zaključi poglavje Urške Štremfel *Smernice za podporo pozitivnemu razvoju učiteljev in učiteljic v Sloveniji* (11. poglavje), ki ugotovitve vseh poglavij strne v smernice za politiko in prakso.

Pomen učiteljskega poklica in podpora kariernemu razvoju učiteljev_ic ostaja pomembna tema raziskav, izobraževalnih politik in pedagoške prakse. Kljub temu visoke ravni stresa in izgorelosti učiteljev_ic, zgodnje zapuščanje poklica ter pomanjkanje učiteljev_ic po Evropi in v Sloveniji kažejo, da verjetno nismo bili dovolj uspešni pri razumevanju in podpiranju mehanizmov njihovega pozitivnega razvoja. Monografija pred vami polni to vrzel s hkratnim naslavljanjem mehanizmov na različnih ravneh in prepoznavanjem njihove medsebojne prepletenosti ter s tem premošča vrzel med raziskavami, politiko in prakso.